

Юридичні науки

Шебеко Олександр Олегович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ТЕРОРИСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СПІВРОБІТНИКАМИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

***Анотація.** Дана стаття присвячена діяльності СБ України щодо злочинів з терористичною спрямованістю, їх порядок, організація досудового розслідування терактів, методи своєчасного виявлення і запобігання посягань на інтереси держави та суспільства, протидія терористичній діяльності.*

***Ключові слова:** тероризм, терористична діяльність, терор, СБ України.*

Постановка проблеми. Тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [1]. З одного боку терор – це своєрідне самовираження, щодо навколишнього світу та людей, але яке є небезпечним для оточуючих, є антигуманним способом в умовах зіткнення інтересів, поглядів політичного, соціального чи релігійного спрямування, щодо несправедливості, нерівноправності.

Кількість терористичних організацій у світі зростає, вони структурно удосконалюються, а їх діяльність, стає все більш детально спланована та

організована, при цьому її форми й методи досить часто пов'язані з використанням сучасних технологій, новітньої зброї та техніки, що супроводжується антигуманними та жорстокими діями. У зв'язку з цим протидія терористичній діяльності залишається найактуальнішою темою та серйозною проблемою для багатьох держав світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В.Н. Агінського, А.Ю. Аполлонова, І.І. Артамонова, М.І. Асташова, В.П. Бахіна, Л.В. Бертовського, Р.З. Боршигова, С.І. Винокурова, В.П. Власова, Ю.М. Дільдіна, А.М. Єгорова, З.І. Кірсанова, І.П. Кравця, Ю.П. Лісовська, В.В. Літвіна, В.В. Мартинова, М.А. Микитюк, М.А. Михайлова, Р.В. Мельника, І.Д. Моторного, В.П. Ковальчук, О.В. Сав'юка, М.О. Селіванова, В.О. Стекольникова, І.П. Пантелєєва, В.М. Плескачевського, М.А. Погорецького, А.С. Подшибякіна, В.В. Поліщука, В.А. Ручкіна, А.Ю. Семенова, Є.Н. Тихонова, А.А. Топоркова, А.А. Шмирева та інші.

Мета статті полягає у вивченні механізму боротьби з терористичною діяльністю.

Виклад основного матеріалу. Відсутність належної координації в діяльності правоохоронних органів, в тому числі Служби безпеки України (далі – СБ України), на території України є причиною організаційної та законодавчої неврегульованості багатьох питань із контролю над тероризмом. Успішна та результативна боротьба над тероризмом на державному рівні є ефективна взаємодія правоохоронних органів, спеціальних служб та недержавних структур, наприклад, авторитетних бізнесменів, що передбачає наявність узгоджених дій щодо запобігання діяльності терористичних організацій та вироблення стратегії щодо подальшого попередження терору.

Головним завданням у процесі протидії тероризму є розроблення ефективного та результативного підходу, задля виконання завдань кримінально-процесуального законодавства, статті 2 КПК України:

«Завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура» [1]. Для виконання поставлених завдань, слідчий СБ України повинен володіти вмінням планувати розслідування, застосовувати аналітичну роботу та взаємодіяти з іншими правоохоронними органами. Задля реальної спроможності розслідування злочинів, пов'язані з терористичною діяльністю, необхідно мати не тільки спеціалізовану професійну підготовку, але й практичне оволодіння відповідною методикою та тактикою, також необхідно мати сучасне технічне та інформаційне забезпечення, та особисті психологічно-моральні якості. Прокурор та слідчий повинні взаємодіяти між собою, допомагати в розслідуванні задля виконання покладених на них завдань. Водночас слідчий та прокурор, які спеціалізуються і займаються розслідуванням злочинів терористичної спрямованості, не повинні бути завантажені іншими справами, а працювати винятково на якість та досягнення запланованого кінцевого результату.

Першим та й найголовнішим етапом розслідування є розроблення плану розслідування та створення слідчо-оперативної групи, до якої за можливості необхідно включити психолога, який може підказати наступні кроки терориста, особу-терориста та інше. З метою своєчасного та кваліфікованого реагування на прояви протиправних дій й мінімізації їх наслідків у Центральному управлінні і кожному регіональному органі СБ України створені постійно діючі (позаштатні) слідчо-оперативні групи, які

перебувають у стані постійної готовності та здатні у будь-який час оперативно зреагувати, прибути на місце події, провести невідкладні слідчі (розшукові) дії та інші заходи. Керівник слідчо-оперативної групи має підтримувати контакт і заздалегідь обумовлені способи зв'язку з відповідними спеціалістами, знання й технічна озброєність яких можуть знадобитися під час огляду місця події й проведенні інших слідчих дій, – судово-медичним експертом, вибухотехніком, експертом-криміналістом, спеціалістами в галузі балістики, протипожежної безпеки тощо [3].

Для моніторингу тенденцій розвитку тероризму, орієнтування в причинах та умовах, які сприяють вчиненню інформаційних війн, прийняття рішень щодо поставлених завдань та проведення необхідних розвідувальних дій на сучасному етапі вже потрібно орієнтуватися на інтелектуальні, пошукові, експертні, аналітичні, синтезуючі програмно-апаратні засоби, за допомогою яких можливо здійснювати розвід-аналітичні заходи з реалізації протидії злочинності. Використання зазначених інтелектуальних програмно-апаратних засобів може прискорити процес якісної обробки оперативно-розшукової інформації та прийняття управлінських рішень [4].

Задля здійснення терористичного акту терористам необхідно не мало часу, деякі готуються декілька років. Їх діяльність має конспіративний характер. Їх учасники добре підготовлені особи, які знаються на методах роботи правоохоронних органів щодо виявлення даного злочину, знають в найчастіше використовувані засоби оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної діяльності. Через що, досить тяжко розкрити та розслідувати таку злочинну діяльність. Саме тому лише організаційно й тактично правильно організоване оперативно-розшукове забезпечення досудового розслідування такого злочину може гарантувати у цілому виконання як завдань ОРД, так і кримінального судочинства [5, с. 208].

Наступний крок створення оптимальних умов для проведення, у встановленому порядку, слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих

(розшукових) дій, встановлення підстав для повідомлення про підозру з дотриманням процесуального порядку вручення письмового повідомлення про підозру. На цьому проміжку досудового розслідування виконується основна частина роботи з розкриття злочину. Однією із задач на цьому етапі розслідування є аналітична побудова моделі події, яка за об'єктивними ознаками схожа на терористичний акт, а також моделі дій особи, котра підозрюється у вчиненні злочину. Співробітник СБ України повинен зорієнтуватися в слідчій ситуації, з'ясувати та оцінити факти, що підлягають дослідженню: встановити час, місце, спосіб вчинення суспільно небезпечного діяння, яке має ознаки терористичного акту, розмір заподіяної матеріальної шкоди, особу підозрюваного, його місцезнаходження, а також отримати (зібрати) докази – показання свідків, потерпілих, предмети, які були знаряддям злочину або об'єктом злочинних дій, висновки експертиз тощо, які б вказували на вчинення злочину певною особою, і здійснити її затримання. Допитати особу у якості підозрюваного, щодо якої зібрано достатньо доказів про вчинення нею злочину, пов'язаного з тероризмом. Бажано перед допитом схилити підозрювану особу до співпраці, встановити з нею психологічний зв'язок і отримати таким чином максимально повну інформацію щодо організації, інших учасників, які дії вчинялись задля досягнення результату, мотив та мета такої поведінки, бажаний кінцевий результат та інша інформація, що має значення у відповідному кримінальному провадженні. Психологічний аспект тероризму також вимагає певної уваги. Оскільки тероризм є формою агресії, то психологічне пояснення його генезису й детермінації пов'язане з вивченням агресивної поведінки окремої особи або соціальних груп у розмаїтості їх проявів [4, с. 235]. Отримана інформація потребує аналізу, та за необхідності слугує поштовхом коректування плану розслідування, вжиття подальших заходів, надання доручення оперативним підрозділам. Результатом діяльності

повинно бути не тільки притягнення винних осіб до відповідальності, а й позитивний вплив на злочинне середовище та нейтралізація його проявів.

Висновок. Отже, правильна організація досудового розслідування злочинів, пов'язаних із терористичною спрямованістю та правильно налаштована взаємодія при їх розкритті можуть створити єдине поле діяльності, забезпечити цілеспрямований характер протидії тероризму та досягнути синергетичного ефекту кінцевих результатів. Як було виявлено в ході дослідження, початковий етап розслідування є найбільш складним та громіздким, за допомогою якого збирається основна доказова база, якою буде оперувати прокурор в судовому провадженні. Досудове розслідування вбачає в себе проведення першочергових невідкладних слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів та розв'язанні організаційно-управлінських задач, термінове здійснення яких зумовлюються, з одного боку, криміналістичною характеристикою вчиненого злочину, з іншого – типовою слідчою ситуацією, що сформувалась на цьому етапі.

Література

1. Кримінально процесуальний кодекс 13. 04. 2012 року № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Лісовська Ю.П. Інтелектуалізація як протидія терористичній діяльності в системі інформаційної безпеки / Ю.П. Лісовська // Наукові праці МАУП. – 2014. – № 43(4). – С. 105–109.
3. Брящей Р.С. Проблемні питання розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень про вчинення терористичних актів із використанням вибухових пристроїв // Р.С. Брящей // URL: http://napu.com.ua/wp-content/uploads/pdf/30_09_16_Conference.pdf.
4. Ковальчук В.П. Причини та умови вчинення злочинів терористичного спрямування / В.П. Ковальчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2015. – № 4. – С. 230–238.

5. Микитюк М.А. Теорія доказів оперативно-розшукового забезпечення розслідування терористичного акту / М.А. Микитюк // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2013. – № 10. – С. 207–210.